

deren: het bruinrood van kop en romp, het mooie zwarte kinnetje en vooral het wit en geel en rood aan vleugels en staart. Zelfs de zijdeachtige structuur van de veeren is gemakkelijk te zien even goed als de lakroode aanhangseltjes aan de slagpennen en soms aan de stuurpennen. Deze twee bijzonderheden verklaren den Duitschen naam van Seidenschwanz, den Engelschen van Waxwing. Het eene jaar zijn zij talrijker dan het andere. In 1890/91 zagen we ze bij troepjes en ook nog weer in den winter 1913—1914 toen ik in mijn rozenstruik meer pestvogels te zien kreeg dan groenvinken. Ook heb ik toen heel goed gezien, dat ze de rozenbottels in hun geheel verzwoegen.

Het schijnt, dat de pestvogels in den zomer al even onregelmatige gasten zijn als in den winter, en het heeft tot 1856 geduurd, eer de wetenschap hun nesten en eieren kende. De eer van de ontdekking komt toe aan den Engelschen ornitholoog Wolley, die niet minder dan vijf zomers en twee winters wijdde aan het onderzoek van Lapland en wiens helpers het eerste nest vonden bij Sadio in het dal van de Remi in Russisch Lapland. In 1858 vonden Wolley en de zijnen in het dal van Muonio, de grensrivier van Zweden, niet minder dan honderdvijftig nesten met ongeveer 700 eieren, die allemaal meegenomen werden naar Engeland, een nog al ergelijk voorbeeld van verzamelwoede. Het jaar daarna werd daar geen enkel nest meer aangetroffen. De pestvogels zijn van zelf reeds zwervers van nature, maar ze zullen zich die behandeling toch wel aangetrokken hebben. Ze broeden trouwens in het heele Noordpoolgebied, zoowel in de Nieuwe als in de Oude wereld. Seeböhm zag ze in den broedtijd in de dalen van de Petsjora en de Jenissei, en in Amerika zijn nesten gevonden in Alaska nabij fort Joekon. In den regel schijnen de pestvogels te nestelen in larken en sparren en gedurende den broedtijd maken zij zich verdienstelijk door opruiming te houden onder de geduchte vliegen- en muggenbevolking van de poolstreken.

Ge ziet, hun leefwijze komt in menig opzicht overeen met die van de lijsters. Alleen hebben ze niet veel te vertellen, wat trouwens van onregelmatige rondzwervers wel te verwachten is. De eenige geluiden, die ik ze heb hooren maken, zijn een mees-achtig gepiep en een zeer mooien hoogen helderen lokroep.

JAC. P. TH.

## BOEKAANKONDIGING.

PROF. DR. THEO J. STOMPS, *De stoffelijke basis der Erfelijkheid bij Planten en Dieren*. Haarlem de Erven F. Bohn 1922. Geb. 270 p.p. vele illustraties. Prijs / 2.50.

Wij hebben hier ter plaatse al meer den wensch uitgesproken, dat toch de geleerden zelve wat meer mochten probeeren, het groote publiek op de hoogte te houden van den stand der wetenschap. Het boekje, dat wij nu aankondigen voldoet op bewonderenswaardige wijze aan dien wensch. Het vormt deel 14 van de Volksuniversiteits bibliotheek, en kan met nog meer deeltjes uit die verzameling dienen ter geruststelling van hen, die de Volksuniversiteiten meenen te mogen bestrijden als leidende tot oppervlakkigheid. Zij mogen vooral de klare eenvoud van dit boekje niet met oppervlakkigheid verwarren. Het is een lust, hoe prof. Stomps van de eenvoudige beschouwing van de cel zijn lezers al verder brengt tot dieper besef van de problemen der erfelijkheid en de rol, die daarbij vervuld wordt door de celkernen en hun chromosomen. Al de groote onderzoekers krijgen hun beurt en dat kan des te gemakkelijker, omdat de auteur weinig of geen ruimte verknoeit met doellooze polemiek. Hij laat de feiten spreken voor zich zelve en geeft voor hen, die verder op de zaak willen ingaan aan het eind van elk hoofdstuk een lijst van boeken en tijdschriftartikelen, die op het onderwerp betrekking hebben. Mettertijd zijn die boeken en tijdschriften ook weer te krijgen in de groote openbare bibliotheken.

Wij wenschen den uitgevers van de Volksuniversiteits-bibliotheek geluk met dit voortreffelijk boek.

JAC. P. TH.



P. v. D. LYN. **Keienboek**. W. J. Thieme & Co., Zutphen. 260 p.p. vele illustraties / 4.90.

Onze lezers kennen van der Lyn en zijn keien al wel een weinig, en velen hunner zullen zich verheugen over het verschijnen van dit onpretentieuze en tegelijk toch indrukwekkende boek met zijn vele prachtige en duidelijke illustraties, kaarten en overzichten. Dit is nu juist een boek, om in de vacantie mee te nemen naar de hei en naar Zuid-Limburg. Het geeft een geheel nieuwe soort van belangstelling in ons zoo rijke Nederlandsche landschap en maakt het aanleggen van een keienverzameling voor de jongelui al even aantrekkelijk en uitvoerbaar als het maken van een herbarium of een insectenverzameling. Meer en meer lijkt het mogelijk, dat er nu ook op onze scholen onderwijs kan worden gegeven in de „beginselen der delfstofkunde.” Dat danken wij aan dit en dergelijke boeken.

JAC. P. TH.

DR. W. E. DE MOL. **Samen de Natuur in**. N.V. Drukkerij Jacob van Campen, Amsterdam. 220 p.p. geïllustreerd.

Eenvoudige schetsjes van planten en dieren, geïllustreerd met eenvoudige teekeningetjes, als toegift eenige „natuurgedichtjes”. Dr. De Mol vertelt van het Nederlandsch natuurleven het heele jaar door en van alle streken van ons land, zelfs maakt hij ook nog een uitstapje naar Lapland. Het best lijken ons deschetsjes, die gewijd zijn aan de bolgewassen van den tuin en het is ook prettig, dat het bouwland eens een beurt krijgt. Soms lijkt het wel, dat natuurgenoet alleen gevonden wordt op 't zand of in 't moeras.

JAC. P. TH.

J. KOK. **Bemestingsleer**. 12e druk / 0.95. J. KOK. **Stoffen en verschijnselen**. / 0.85. J. KOK. **Onze Landbouw**. Leerleesboek voor de hoogste klassen der Lagere school / 0.85.

De beide eerste boekjes zijn de bekende, knappe beknopte handleidingen voor landbouw-wintercursussen, die nu overal hun weg gevonden hebben. Het komt er nu nog maar op aan ze „bij te houden”. Het derde boekje is iets nieuws, het is bedoeld als leesboekje voor de hoogste klasse en vervolklassen. Het boekje ziet er prettig uit: goed papier, duidelijke druk, aardige illustraties, meest reproducties van bekende schoolplaten. Een Meester en een Jan gaan samen op de fiets het land door, en vertellen elkaar allerlei wetenswaardigheden ook later als ze weer thuis zijn. Ik geloof wel, dat de schoolkinderen de wetenswaardigheden ook wel zouden apprecieeren zonder Meester of Jan, want die hebben niet veel persoonlijks.

JAC. P. TH.

J. W. BOERMAN en K. M. KNIP. **Natuurlijke Historie, deel I. Dierkunde, deel II. Plantkunde**. Beide 13e druk. Groningen, Wolters / 3.50, per deel. Rijk geïllustreerd, ook met gekleurde platen.

Ook deze boeken hebben hun weg gevonden. De meeste onderwijzers en onderwijzeressen leerden hun plant- en dierkunde uit Boerman en Knip. Eerst waren de boeken aangepast aan de examens, thans zijn voor een goed deel de examens aangepast aan deze boeken en dat legt op de schouders van de auteurs een groote verantwoordelijkheid. Nu moet erkend worden, dat zij voortdurend bedacht zijn op verbetering, zonder te vervallen in al te groote uitvoerigheid. De illustratie is zeer ongelijk, sommige afbeeldingen zijn voortreffelijk, andere zijn ware bakbeesten en het mag toch eigenlijk in een leerboek niet voorkomen, dat een onderschrift luidt: „Schedel van den haas (of het konijn)”, net of het er niet op aan komt, dat die beesten verschillen. Ook zullen de leerlingen moeten raden naar de beteekenis der letters bij het kikkergeraamte fig. 85. Zoo'n groote doodgraver als in fig. 211 bestaat niet. In fig. 291 ontbreekt de niercirculatie; die ook in andere leerboeken zeer in discrediet schijnt te zijn. In den tekst zitten nog al veel ouderwetsigheidsjes: de Jan van Gent verschijnt alweer alleen bij stormweer, de koekoek blijft nog steeds een klimvogel, de roerdomp een trekvogel, de groene specht snort nooit, de zwarte rat is nagenoeg verdwenen, de mieren hebben geen angel, enz. enz. 't Is natuurlijk erg moeilijk, een beknopt leerboek der dierkunde te schrijven, maar de accurate mag daaronder niet lijden.

Het deel Plantkunde is in dat opzicht beter, al wordt nog de „mimicry” van doovenetel en brandnetel besproken. De illustratie is zeer goed en evenredig, er is een kluchtig vergissinkje in de overigens knappe teekening van de Atalanta op pag. 65. Fig. 120 is geen hennepnetel, maar lijkt mij meer een eenjarig bloeiend plantje van bilzenkruid. 't Is nog



## VRAGEN EN KORTE MEDEDEELINGEN.

317

al kinderlijk, om de boekweit te behandelen in een aanhangsel aan de Grassenfamilie. Trouwens de toon van deze leerboeken is over het algemeen zeer kinderlijk, en wanneer wij met dit leerboek eens vergelijken dat van Geerts, bij denzelfden uitgever verschenen en bestemd voor H. B. S. en Gymnasium, dan vragen wij ons af, of er zoo'n groot verschil bestaat in de geestelijke capaciteiten en behoeften van leerlingen van kweekscholen en van H. B. S. sen, dat het noodig is ze zóó verschillend toe te spreken. Het zou niet kwaad zijn als er in de leerboeken voor kweek- en normaalscholen eens een toontje *hooger* gezongen werd. Nu de „nieuwe kweekschool” nog wel een poos op zich zal laten wachten, moet de oude zich maar verheffen. Boerman en Knip kunnen hiertoe meewerken, hun werk toont levensvatbaarheid, en dat ik hun hier een klein beetje op de vingers getikt heb, is vooral met het oog op de toekomst.

JAC. P. TH.

DR. EVERH. BOUWMAN. **Leerboek der Natuurkunde I.** Negende, geheel herziene druk. Wolters Groningen. / 3.90.

Eigenlijk valt een bespreking van dit boek niet binnen ons kader. 't Is er ook alweer een van een gevestigde reputatie en van een werker, die er niet tegen op ziet, zijn negende druk geheel te herzien in den stroom des tijds, bij de snelle vorderingen en wisselingen van de wetenschap. Aardig is het om reeds uiterlijk den groei van het boek waar te nemen in de verandering der illustratie. De zeer oude cliché's raken van de baan, hier en daar staat er nog eentje neuswijs tusschen de frissche nieuwe, die getuigen van den vooruitgang van de wetenschap en de verbetering van de onderwijs-techniek.

JAC. P. TH.

J. M. L. OTTEN. **Bemestingsleer.** Wolters 1922. Geb. / 2.25, 208 p.p. geïllustreerd.

Dit is een deeltje uit de bekende Geïllustreerde Land- en Tuinbouw-bibliotheek, in hoofdzak bestemd voor de landbouw-winterscholen. De schrijver huldigt het goede beginsel, dat hij degelijke behandeling verkiest boven beknoptheid en zoo heeft dit boekje dan ook wat meer te beteekenen dan een gewoon program-leerboekje. Het zal er ook wel weer een worden van vele drukken.

JAC. P. TH.

---



---

VRAGEN EN KORTE MEDEDEELINGEN.

**Apus cancriformis.** — Tot onze spijt is onder het artikel over *Apus cancriformis* in de vorige aflevering een noot geplaatst, welke foutief is en het gevolg van een fout in den proefdruk van de teekening, waardoor deze *A. productus* scheen voor te stellen (n.l. met lange staartklep, welke bij *A. cancriformis* ontbreekt). Bij het afdrukken van de aflevering is dat veranderd, maar de noot is tot onze spijt blijven staan.

Wij bieden den heer Beijerinck daarvoor onze verontschuldiging aan.

*Apus* (= *Lepidurus*) *productus* is al herhaaldelijk in Noord-Brabant en Gelderland gevonden; *A. cancriformis* is in ieder geval veel zeldzamer, wellicht nog nooit eerder in ons land gevangen.

Red.

Aan alle Natuurvrienden in Friesland.

Waar de belangstelling voor de Natuur, de levende zoowel als de doode, in de laatste tientallen jaren zeer is toegenomen, wordt speciaal hier in 't Noorden meer en meer de behoefte gevoeld aan eene publieke verzameling op dit gebied. In geen van de Noordelijke Provinciën bestaat iets noemenswaardigs op dit terrein. Wel bestaan elders in ons land prachtige verzamelingen — Artismuseum Amsterdam, Museum voor Natuurlijke Historie Leiden, „Natura Docet” in Denekamp — doch wij hier kunnen van deze inrichtingen geen geregeld gebruik maken. De wenschelijkheid van een dergelijke stichting in Friesland wordt nog vergroot door de omstandigheid, dat onze provincie in hoofdzak bestaat van den landbouw en de veeteelt, zoodat kennis der Natuur van groot algemeen belang is. Bovendien zal zeer zeker het onderwijs in de natuurlijke historie er door bevorderd worden, wat van zeer groote waarde mag worden geacht voor de opvoeding der jeugd. De meeste scholen bezitten